POGLAVJE III

MARMORNI BLOK IZ REPNA

Moč vedeti, kam udariti

1. Drugi ne

25. september 2026.

Ob 12.05 prispe sporočilo PEC.
Včasih pomembne stvari vstopijo v življenje brez hrupa.
Ne potrkajo.
Ne povzdignejo glasu.
Ne potrebujejo sobe, polne ljudi.
Prispejo v elektronski poštni predal.
Zadeva.
Pošiljatelj.
Priloga.
Digitalni podpis.
Odpreš dokument.
Bereš.
Zavrnitev je potrjena.
Prva je prispela 11. septembra.
Dve strani.
Štirje razlogi.
Zahteva je bila preširoka.
Preveč obremenjujoča.
Deloma nedoločna.
Na nekaterih mestih raziskovalne narave.
Po mnenju občine bi nekatere postavke zahtevale obdelave, ki jih organ ni dolžan opraviti.
Druge bi pomenile vprašanja zaupnosti, prekrivanja osebnih podatkov in strank z nasprotnim interesom.
Te razloge sem prebral velikokrat.
Ne zato, da bi našel stavek, ki bi ga lahko napadel.

Da bi razumel.
Kajti zavrnitev je mogoče brati na dva načina.
Kot zid.
Ali kot opis problema.
Drugi način ni tako neposreden.
Je pa veliko uporabnejši.
Potrditev z dne 25. septembra je dodala element, zaradi katerega je bila zadeva še zahtevnejša.
Občina Repentabor - Monrupino je majhna.
Manj kot tisoč prebivalcev.
Skupaj osem zaposlenih.
Dva v zadevnem uradu.
Osem.
Dva.
Majhne številke.
A prav zato težke.
Kajti za zahtevo po transparentnosti ne stoji abstrakten stroj, imenovan javna uprava.
Stojijo ljudje.
Ure.
Roki.
Uradi.
Proračuni.
Davki.
Pogodbe.
Matične evidence.
Varstvo osebnih podatkov.
Kadrovske zadeve.
Nujni primeri.
Telefonski klici.
Občani pred okencem.
In potem, sredi vsega tega, zahteva, kakršna je bila moja.
Devet makropodročij.
Šest poslovnih let.
Na desetine vrst dokumentov.

Problema ni bilo mogoče odpraviti z besedami:
občan ima pravico, zato mora uprava preprosto narediti vse.
Prav tako pa ga ni bilo mogoče zaključiti z nasprotnim sklepom:
uprava je majhna, zato mora biti tudi pravica nujno manjša.
Med tema dvema stavkoma je obstajal prostor.
In prav ta prostor je bilo treba razumeti.

2. Osem ljudi

Obstajajo številke, ki se zdijo zgolj številke, dokler si jih ne poskusiš predstavljati kot ljudi.
Osem zaposlenih.
Predstavljajte si osem pisalnih miz.
Osem življenj.
Osem koledarjev.
Osem ljudi, ki morajo poskrbeti, da občina deluje.
Nato kader še zožite.
Zadevni urad.
Dva.
Takrat tudi beseda, kot je »obremenitev«, dobi drugačno težo.
Ni več le pravna kategorija.
Postane čas.
Koliko časa je potrebno, da najdeš dokument?
Koliko, da ugotoviš, ali je pravi?
Koliko, da ga preveriš?
Koliko, da prekriješ morebitne osebne podatke?
Koliko, da ugotoviš, kdo bi lahko imel nasprotni interes?
Koliko, da arhiv, ustvarjen za upravljanje, spremeniš v arhiv, pripravljen odgovoriti na zunanjo zahtevo?
Problem je bil resničen.
In prav zato, ker je bil resničen, ga nisem želel poenostaviti.
Kraška Švica ni nastala zato, da bi dokazala neko tezo.
Nastala je zato, da bi jo preverila.
Poslušati.
Preučevati.

Primerjati.
Načrtovati.
Preverjati.
Graditi.
Če dejstvo nasprotuje delu tvoje zamisli, ne odstraniš dejstva.
Spremeniš zamisel.
Ali jo narediš natančnejšo.
Resničnost se ne sme prilagajati projektu.
Projekt je tisti, ki mora preživeti stik z resničnostjo.

3. Ne braniti vsega

Prva zavrnitev je vsebovala kritike, ki jih je bilo mogoče zavrniti.
Vsebovala pa je tudi druge, ki si jih je bilo vredno vzeti k srcu.
Zahteva je bila obsežna.
To je bilo res.
Nekatere formulacije so bile preveč odprte.
Tudi to je bilo, vsaj deloma, res.
»Dodatne priloge.«
»Morebitni pregledi.«
»Dodatni zbirni pregledi.«
Izrazi, ki se tistemu, ki sprašuje, zdijo nedolžni.
Če jih bereš z druge strani okenca, pa lahko takšna množina pomeni: odprite arhive in poiščite vse, kar bi morda lahko sodilo pod to formulacijo.
Je bilo te besede res treba braniti?
Ne.
Zato so bile omejene.
Če je formulacija urad silila v nedoločeno raziskovalno iskanje, pri njej nisem vztrajal.
Ostali so posebej opredeljeni dokumenti.
Proračuni.
Zaključni računi.
Poročila.
Popisi.

Programi.
Akti.
Že obstoječi in konkretno določljivi pregledi.
Zahteva je postajala manjša.
Toda ali je bilo to izgubljanje?
Ne nujno.
Včasih odstranjevanje pomeni krepitev.
Tudi kamen uči tega.
Največji blok ni vedno najbolj uporaben.

4. Popraviti samega sebe

Potem je bilo tu še nekaj manj prijetnega.
Moja napaka.
V prvi zahtevi za ponovno presojo sem napačno rekonstruiral zaporedje dogodkov 11. septembra.
Napisal sem, da ob vložitvi zahteve za ponovno presojo še ni bilo razvidno, da bi bila izdana izrecna odločitev.
Ko sem ponovno preveril sporočila PEC, je bila slika drugačna.
Zavrnitev je prispela že tisto jutro.
Zahteva za ponovno presojo je bila poslana pozneje.
Nekaj ur.
Toda ure v kronologiji niso stvar mnenja.
So prej.
In potem.
Lahko bi to prezrl.
Verjetno nihče ne bi postavil spomenika tistim nekaj uram.
A če metoda temelji na preverjanju, je ne moreš uporabljati samo za druge.

24. septembra je bila rekonstrukcija uradno popravljena.

Zavrnitev je prispela pred zahtevo za ponovno presojo.
Pika.
Ostala so druga vprašanja.
Rok.
Obrazložitev.

Sorazmernost.
Možnost delnega dostopa.
Toda tisti stavek je bil napačen.
Zato ga je bilo treba popraviti.
Zdi se malenkost.
Ni.
Kajti ko začneš verjeti v projekt, se pojavi zelo močna skušnjava.
Zaščititi ga.
Zaščititi njegove besede.
Zaščititi njegove sklepe.
Zaščititi celo njegove napake.
Toda od tistega trenutka dalje ne iščeš več.
Braniš.
In ta knjiga ni smela postati obramba.

5. Deset ur

Dan 24. septembra vsebuje še eno zaporedje, ki ga je vredno povedati brez prisile.
Ob 10.53 je odgovorna oseba za preprečevanje korupcije in transparentnost podpisala končno odločitev.
Zavrnitev je bila potrjena.
Jaz pa te odločbe še nisem prejel.
Čez dan sem nadaljeval delo na spisu.
Ponovno sem bral.
Popravljal.
Ožil.
Ločeval.
Ob 20.11 sem občini poslal formalno dopolnitev, pojasnilo in popravek zahteve za ponovno presojo.
To je bil pomemben dokument.
Izrecno je priznaval obsežnost prvotne zahteve.
Odpravljal je preostale formulacije, ki bi lahko povzročile raziskovalna iskanja.
Ponovno je poudarjal, da ne zahtevam izdelave novih dokumentov.

Ločeval je med že izdelanim dokumentom, dokumentom, ki ne obstaja, ter surovimi podatki, ki bi zahtevali novo obdelavo.
Zahteval je ločitev objavljenih dokumentov od neobjavljenih.
Digitalnih od tistih, ki bi zahtevali ročno iskanje.
Tistih z osebnimi podatki od tistih, pri katerih tega problema ni bilo.
In ohranil je nekaj jasnih prednostnih nalog.
Zaključni račun za leto 2024.
Zaključna računa za leti 2021 in 2022.
Manjkajoče priloge za leto 2023.
Toda obstajalo je neizpodbitno dejstvo.
Ko je tisto sporočilo PEC prispelo, je bila odločba že podpisana.
Deset ur prej.
Zahtevati, da bi odločitev, sprejeta ob 10.53, vsebovala presojo dokumenta, ki je prispel ob 20.11, bi bilo nemogoče.
In v pritožbi varuhu državljanskih pravic je to izrecno priznano.
Nisem želel ustvarjati procesne napake tam, kjer jo je že sam čas onemogočal.
Toda zgodba se ob 10.53 ne konča.
Kajti odločba mi tisti dan ni bila vročena.
Prispela je naslednji dan.

25. septembra.

Ob 12.05.
Ko je tisto sporočilo PEC zapustilo upravo in prispelo v moj predal, je bila moja dopolnitev na občini že od prejšnjega večera.
To odločbe ne prepiše na novo.
Ne omogoči ji za nazaj vedeti nečesa, česar ob podpisu ni mogla vedeti.
Postavlja pa drugačno vprašanje.
Bolj prefinjeno.
Bolj zanimivo.
V trenutku, ko je bila dokončna zavrnitev vročena, je uprava že razpolagala z aktom, v katerem je bil obseg zahteve dodatno zožen in pojasnjen.
Dokument ob 20.11 zahteve ni širil.
Delal je nasprotno.

Ožil jo je.
Odstranjeval.
Pojasnjeval.
Ločeval.
Odpovedoval se je posameznim delom.
Vprašanje, pozneje predloženo varuhu državljanskih pravic, je bilo prav to: ali so ta pojasnila, ki so tedaj že obstajala in bila prejeta, dovolj spremenila problem, da bi bilo treba ponovno oceniti popolnoma odklonilno naravo odgovora?
O tem nisem odločal jaz.
Toda tega kot elementa zgodbe ni bilo več mogoče prezreti.

6. Vrednost časa

V upravnih sporih je čas pogosto videti kot niz datumov.

11. avgust.

11. september.

24. september.

25. september.

Toda v teh datumih je še nekaj več.
Obstaja to, kar je človek v določenem trenutku lahko vedel.
Kar ni mogel vedeti.
Kar je bilo že ustvarjeno.
Kar je bilo sporočeno.
Kar je prišlo pozneje.
Poštena zgodba mora spoštovati čas.
Ne sme vzeti dokumenta iz prihodnosti in ga umetno postaviti v preteklost samo zato, ker tako lastna teza zveni močnejše.
A storiti mora tudi nasprotno.
Časa ne sme zamrzniti pri podpisu, če se je pred vročitvijo zgodilo nekaj, kar je lahko pomembno za naslednjo fazo.

Natančnost ne poenostavlja.
Zapleta.
A zgodbe naredi resnične.

7. Meja

Takrat pritožba varuhu državljanskih pravic ni mogla biti:
jaz imam prav, občina nima.
To bi bilo preveč preprosto.
Vprašanje je postalo:
tudi če priznamo, da je bila prvotna zahteva obsežna;
tudi če priznamo, da je treba občino z osmimi zaposlenimi zaščititi pred resnično nerazumnimi obremenitvami;
tudi če sprejmemo, da so bile nekatere formulacije preveč odprte;
tudi če izločimo nove obdelave;
tudi če omejimo kategorije;
ali je bilo še vedno nujno vztrajati pri popolni zavrnitvi?
Ali bi bilo mogoče nekatere dele obravnavati drugače?
Že objavljeni dokumenti.
Že digitalizirani dokumenti.
Dokumenti, ki jih je mogoče takoj določiti.
Dokumenti brez posebnih težav glede varstva osebnih podatkov.
Prednostni dokumenti.
Vprašanje se ni več nanašalo na absolutno.
Nanašalo se je na mejo.
In prav na mejah pravo pogosto postane zanimivo.

8. Potem se je vprašanje spremenilo

Tedne sem razmišljal, kaj lahko občan zahteva.
Potem se je skoraj nenadoma vprašanje obrnilo.
Kaj, če dela tega, kar sem iskal, sploh ne bi bilo treba zahtevati?
Ne zato, ker ne bi imel pravice to vedeti.
Iz nasprotnega razloga.
Ker bi moralo biti že javno.
Ta razlika spremeni vse.

Splošni dostop do informacij javnega značaja nekaj zahteva.
Preprosti dostop do obvezno objavljenih informacij pa izhaja iz drugega vprašanja:
ali je bilo objavljeno tisto, kar zakon nalaga objaviti?
To nista bili enaki zahtevi.
In ni bilo vse, kar sem zahteval avgusta, predmet obvezne objave.
To je treba povedati jasno.
Toda obstajalo je prekrivanje.
Proračuni.
Zaključni računi.
Udeležbe.
Podatki o premoženju.
Plačila.
In druge kategorije.
Tedaj problem ni bil več samo:
koliko dela stane iskanje teh dokumentov?
Postal je tudi:
koliko tega dela sploh ne bi bilo potrebnega, če bi bilo tisto, kar mora biti javno, že urejeno, dostopno in preprosto pregledno?
To je bilo povsem drugo vprašanje.

9. Petindvajset

26. septembra je nova zahteva dobila obliko.

Petindvajset kategorij.
Od daleč je bila videti skoraj kot provokacija.
Prva zahteva je bila ocenjena kot ogromna.
Nova je prečkala skoraj celotno rubriko »Transparentna uprava«.
Organizacija.
Funkcije in pooblastila.
Zaposleni.
Natečaji.
Uspešnost.
Udeležbe.

Odločbe.
Postopki.
Prispevki.
Proračuni.
Nadzor.
Premoženje.
Storitve.
Plačila.
Pogodbe.
Javna dela.
Načrtovanje.
Okolje.
Dostop.
Preprečevanje korupcije.
In drugo.
Toda nova zahteva je imela nasprotno logiko.
Ni govorila:
poiščite vse, kar me zanima.
Govorila je:
če vam zakon nalaga objavo, preverite, ali ste objavili.
Če že obstaja:
posredujte mi povezavo.
Če je nepopolno:
dopolnite.
Če manjka in obveznost obstaja:
objavite.
Če obveznost za to občino ne velja:
povejte mi.
Odgovor je lahko celo ena vrstica.
»Ni relevantno.«
Tudi to bi bila informacija.

10. Preglednica

Nato je prišel dokument.

Preglednica.
Včasih ima upravna resnica malo romantične oblike.
Stolpci.
Celice.
Da.
Ne.
Popolno.
Nepopolno.
Objavljeno.
Neobjavljeno.
Pa vendar je prav v teh poljih obstajala sled.
Preverjanje za leto 2024, datirano 9. januarja 2025, je navajalo nekatere pomanjkljivosti.
Svetovalci.
Uspešnost.
Nadzorovani subjekti.
Prispevki.
Premoženje.
Najemnine in uporabnine.
Storitve.
Podatki o plačilih.
Skušnjava je bila očitna.
Napisati:
tukaj je dokaz.
Toda dokaz česa?
Stanja, ugotovljenega takrat.
Ne nujno sedanjega stanja.
Med januarjem 2025 in septembrom 2026 je časovni razmik.
V tem času lahko občina kaj popravi.
Objavi.
Posodobi.
Preseli spletno stran.
Uredi arhiv.
Zato je bil potreben jezik, ki zna spoštovati čas.

11. Tri besede

Na koncu smo našli tri formulacije.
Ugotovljena pomanjkljivost.
Treba preveriti.
Ni bilo najdeno.
Zvenijo kot uradniške besede.
V resnici pa vsebujejo moralno disciplino.
Ugotovljena pomanjkljivost:
uradni vir je v določenem trenutku navedel takšno stanje.
Treba preveriti:
ne vemo, ali je še vedno tako.
Ni bilo najdeno:
meni tega ni uspelo najti.
Ne:
ne obstaja.
Ne:
bilo je skrito.
Ne:
občina tega nikoli ni objavila.
Samo:
nisem našel.
Morda je vsa razlika med raziskovanjem in polemiko prav tukaj.
V sposobnosti, da tega, česar ne vemo, ne spremenimo v to, kar želimo dokazati.

12. Prositi za preverjanje

Tako je nastala tudi prijava organu ANAC.
Ne kot prijava v običajnem pomenu besede.
Ne kot zahteva po kaznovanju.
Ampak kot zahteva po preverjanju.
Ali pomanjkljivosti, ugotovljene leta 2025, še vedno obstajajo?
Ali so ti podatki danes objavljeni?
Ali te povezave delujejo?
Ali je selitev spletne strani ohranila arhive?

Ali so zgodovinske serije dostopne?
Ali so dokumenti, ki jih nismo uspeli najti, objavljeni drugje?
Preveriti.
Spet ta beseda.
Morda sem začenjal razumeti, da se ves projekt vrti okoli nje.
Ne imeti prav.
Preverjati.

13. Problem postane večji od občine

Takrat je vprašanje počasi začelo presegati spis.
Ne zato, ker bi spis izgubil pomen.
Ampak zato, ker je razkril nekaj večjega.
Če ima majhna občina zelo malo ljudi in morajo ti ljudje hkrati opravljati vedno več specializiranih nalog, je lahko rešitev preprosto ta, da od občana zahtevamo, naj zahteva manj?
Morda včasih da.
Če je zahteva nesorazmerna.
Kaj pa, če šibkost ni v tej zahtevi?
Če je v strukturi?
Če se ponavlja pri transparentnosti, varstvu osebnih podatkov, pogodbah, digitalizaciji, evropskih projektih in upravljanju dokumentov?
Potem blok ni več zahteva.
Blok je sistem.

14. Republika

Zato je bilo poslano pismo.
Predsedniku republike.
Deželi.
Združenju ANCI.
Organu ANAC.
Varuhu državljanskih pravic.
Javni upravi.
Predsedstvu Sveta ministrov.
Ne zato, da bi vprašali:

povejte mi, da občina nima prav.
Pismo je govorilo prav nasprotno.
Presoja zakonitosti posamezne odločbe sodi v mehanizme, ki jih določa pravni red.
Vprašanje je bilo drugo.
Če ista pravica pripada vsem, kako preprečiti, da bi bila njena dejanska uresničljivost odvisna od velikosti občinske uprave, v kateri človek živi?
To je bilo vprašanje sistema.
In bolj ko sem ga gledal, bolj domače se mi je zdelo.
Kajti Kras je poln stvari, ki se zdijo majhne samo od daleč.

15. Repen

Repen ni kraj, ki bi ti moral razlagati kamen.
Kamen je že tam.
Pod hišami.
V zidovih.
Na dvoriščih.
Ob robovih cest.
V sledeh, ki so jih pustili ljudje.
V pokrajini.
Obstajajo kraji, kjer se material, s katerim se gradi, zdi skoraj kot izbira.
Tu ne.
Tu je kamen prisotnost.
Imenujemo ga repenski kamen.
Doma, v jeziku dela in spomina, je lahko postal preprosto marmor.
Repenski marmor.
Trd.
Svetel.
Kompakten.
Snov, ki ničesar ne podari zastonj.
Za obdelavo ni dovolj moč.
Treba jo je poznati.
Vedeti, kako teče žila.
Kje kamen drži.

Kje popusti.
Kje se ogromna sila izgubi.
In kje je dovolj natančen gib.
Tega se nisem naučil iz knjige.
Videl sem.

16. Moj ded

Moj ded je bil iz Repna.
Bil je človek kamna.
Ni bil velik.
Ni bil eden tistih moških, ki že z vstopom napolnijo prostor.
Njegovi moči ni bilo treba biti vidna.
Preživel je stoletje, ki je od ljudi zahtevalo stvari, ki jih nobeno stoletje ne bi smelo zahtevati.
Zgodba, ki sem jo prejel od svoje družine, pravi, da je moral med vojno oditi z italijansko vojsko.
Afrika.
Potem Grčija.
Kraji, ki zame kot otroka niso bili geografija.
Bile so besede, ki so jih izgovarjali odrasli.
Besede s težo.
V Grčiji naj bi mu po družinskem spominu ukazali, naj ubije človeka.
Ne s pištolo.
Ne z razdalje, ki bi omogočila skriti dejanje.
S kopitom puške.
Od blizu.
Ko gledaš drugega človeka.
Moj ded je zavrnil.
Grk je preživel.
Ne vem, katere besede so bile takrat izrečene.
Ne vem, koliko časa je imel za odločitev.
Morda zelo malo.
Morda nič.
Vem samo to, kar so mi pripovedovali.

Rekel je ne.
In ta ne je imel ceno.

17. Cena nekega ne

Po zgodbi, ki se je prenašala v moji družini, so mu nacifašisti sodili zaradi izdaje.
Nato so ga poslali daleč stran.
V sistem nacističnih koncentracijskih taborišč.
Vse do Dachaua in Auschwitza.
Obstajajo besede, ki na papirju postanejo premajhne za to, kar vsebujejo.
Auschwitz je ena od njih.
Družinskega spomina ne želim spremeniti v zgodovinsko rekonstrukcijo, ki je še nimam.
Treba bo poiskati registre.
Preveriti datume.
Rekonstruirati premestitve.
Spomin ni arhiv.
Spomin hrani drugače.
Hrani stavek.
Podobo.
Tišino.
Gib.
Spominjam se številk, ki mi jih je ded kazal na roki.
Kot otrok nisem vedel, kaj v resnici pomenijo.
Vedel sem le, da pripadajo delu njegovega življenja, ki se je zdel, kot da prihaja iz kraja, kjer je svet prenehal delovati.
Takrat še nisem znal razlikovati enega taborišča od drugega.
Ničesar nisem vedel o sistemih registracije.
Arhivov nisem poznal.
Poznal sem dedovo roko.
In tiste številke.
To je tisto, kar lahko povem.
Ostalo bo treba preveriti.
Tudi tukaj.

Predvsem tukaj.

18. Štirideset kilogramov

Ko se je vrnil, je po tem, kar sem vedno poslušal v družini, tehtal približno štirideset kilogramov.
Štirideset.
Za trenutek poglejte to številko.
Ne kot statistiko.
Kot telo.
Človek, skrčen skoraj na polovico samega sebe.
Kosti.
Koža.
Tišina.
In potem dom.
Repen.
Kras.
Kamen.
Kako se začne znova po čem takem?
Ne vem.
Morda tega ne more vedeti nihče, ki tega ni doživel.
Moj ded je začel znova z delom.
Vrnil se je h kamnu.
Odprl je kamnolom.
Ali pa je znova začel graditi svoje življenje znotraj tega poklica.
Trdota repenskega marmorja se mu je morala zdeti drugačna, potem ko je spoznal trdoto ljudi.
Kamen je lahko trd.
A kamen ne sovraži.
Ne ponižuje.
Ne izdaja.
Kamen se upira.
In to je ogromna razlika.
Če ga poznaš, ga lahko obdeluješ.

19. Otroški problemi

Jaz pa sem bil otrok.
In otroci imajo privilegij, ki ga med odraščanjem izgubimo.
Njihovi problemi so lahko drobceni in kljub temu zapolnijo celotno vesolje.
Nekaj ne deluje.
Strah.
Domača naloga.
Nekaj, česar ne zmorem.
Zame je bilo ogromno.
Moj ded je poslušal.
Potem mi je dal drugo mero.
Danes ne morem jamčiti za vsako besedo.
Lahko pa jamčim za smisel, ki je ostal v meni.
Govori mi je nekaj takega:
jaz sem preživel tisto.
Ti lahko rešiš milijon problemov, kakršen je ta.
Milijon.
In potem:
verjemi mi.
Ta beseda je bila pomembna.
Verjemi mi.
Ni pomenila:
tvoj problem ni pomemben.
Pomenila je:
ne zamenjuj tega, kar se ti danes zdi nemogoče, s tem, kar je resnično nemogoče.
Takrat še nisem razumel.
Sem si pa zapomnil.

20. Kamnolom

Nekega dne me je vzel s seboj v kamnolom.
To je eden tistih spominov, ki jih čas ne ohrani kot film.
Ohrani drobce.

Svetlobo.
Prah.
Hrup.
Umazano belino kamna.
Kovino orodja.
Roke.
Moške.
Zame so bili velikani.
Veliki možje.
Široka ramena.
Roke, vajene dvigovati stvari, ki jih sam nisem mogel niti premakniti.
Delali so okoli velikega bloka.
Velikega kosa repenskega kamna.
Zdelo se je, da bolj pripada gori kot ljudem.
Udarjali so ga.
Macola.
Potem druga.
Zvok je odmeval po kamnolomu.
Kovina.
Kamen.
Prah.
Spet.
Močan udarec.
Potem še en.
Blok se ni odprl.
Bil je tam.
Trmast.
Kompakten.
Ravnodušen do sile.
Možje so vztrajali.
Močneje.
Še enkrat.
Jaz sem gledal.

21. Moj ded gleda kamen

Potem je prišel moj ded.
Ni rekel:
umaknite se, pokazal vam bom, kako močan sem.
To ne bi imelo smisla.
Bil je manjši od mnogih med njimi.
Vzel si je čas.
Pogledal je.
To je podoba, ki je skozi leta ostala z menoj.
Moj ded, ki gleda kamen.
Ne kladiva.
Ne ljudi.
Kamen.
Površino.
Črto.
Majhno nepravilnost.
Žilo, ki zame sploh ni obstajala.
Morda točko napetosti.
Jaz sem videl blok.
On je videl njegovo strukturo.
To je ogromna razlika.
Vzel je manjšo macolo.
Veliko manjšo od tistih, ki so jih uporabljali drugi.
Približal se je.
Ni zamahnil, kot da bi moral izzvati goro.
Dvignil je roko.
Skoraj skromen gib.
Nato je udaril.
Enkrat.
Suho.
Zvok je bil drugačen.
In blok se je odprl.

22. Dve polovici

Dve polovici.
Najbolj se spominjam osuplosti.
Veliki možje.
Veliko orodje.
Veliki udarci.
Potem tisti mali človek.
Majhna macola.
En sam udarec.
Za otroka je bila to čarovnija.
Ded mi je razložil, da ni bila.
Bila je obrt.
Bilo je znanje.
Smisel tega, kar mi je povedal, je bil takšen:
če veš, kaj delaš, in kamen zares poznaš, ti ni treba biti najmočnejši.
Vedeti moraš, kam udariti.
To je moč znanja.
Ne sile.
Znanja.
Morda je bila to ena najpomembnejših lekcij mojega življenja.
In dolga leta nisem vedel, da sem se je naučil.

23. Repenski marmor

Kamen Krasa se ne mudi.
Tam je bil dolgo pred nami.
Tam bo dolgo za nami.
Mi pridemo s svojimi rokami.
S svojim orodjem.
S svojo domišljavostjo.
Mislimo, da lahko večje kladivo reši vse.
Kamen se ne užali.
Ne odzove se.
Udarec vsrka.
In ostane.

Dokler ga nekdo ne razume.
Repenski marmor je bil v spominu moje družine prav to.
Trdota.
A ne le trdota.
Red.
Struktura.
Smer.
Odpor, ki ga ni mogoče premagati z žaljenjem.
Treba ga je brati.
Poznati kamen pomeni spoštovati ga dovolj, da razumeš, da ne bo popustil tam, kjer želiš ti.
Popustil bo tam, kjer lahko.
Morda velja enako tudi za probleme.

24. Mnogo let pozneje

Mnogo let pozneje sem se znašel pred drugim blokom.
Ni bil bel.
Ni dvigal prahu.
Ni povzročal hrupa.
Bil je iz besed.

5. člen.

Drugi odstavek.
5-bis člen.
Protokol 3535.
Zavrnitev.
Ponovna presoja.
Digitalni podpis.
Stranke z nasprotnim interesom.
Sorazmernost.
Varstvo osebnih podatkov.
Dobro upravljanje.
Transparentna uprava.
ANAC.

Varuh državljanskih pravic.
PEC.
Blok iz papirja in bitov.
In prva skušnjava pred blokom je vedno ista.
Udariti močneje.
Če prva zahteva ne deluje:
napisati ostrejšo.
Če pride zavrnitev:
povzdigniti ton.
Če pride druga zavrnitev:
obtožiti.
Če česa ne najdeš:
reči, da je bilo skrito.
Če nekdo ne odgovori tako, kot bi želeli:
pripisati mu namen.
Več sile.
Več hrupa.
Več kladiv.
Toda kamnolom me je naučil nekaj drugega.

25. Najprej pogledati

Občina pravi:
zahteva je prevelika.
Poglej.
Morda je res.
Zmanjšaj jo.
Občina pravi:
nekatere formulacije so raziskovalne narave.
Poglej.
Morda nekatere res so.
Odstrani jih.
Občina pravi:
nekateri pregledi bi zahtevali nove obdelave.
Poglej.

Razlikuj.
Če že obstaja, ga zahtevaj.
Če ne obstaja, ne zahtevaj, da se ga ustvari.
Občina govori o varstvu osebnih podatkov.
Poglej.
Kateri dokumenti?
Kateri podatki?
Katere je mogoče prekriti?
Prispe dokončna zavrnitev.
Poglej.
Obstaja zunanji nadzor.
Uporabi ga.
Najdeš preglednico OIV.
Poglej.
Pomanjkljivosti iz leta 2025 brez preverjanja ne spreminjaj v krivdo leta 2026.
Dokumenta ne najdeš.
Poglej.
Napiši:
ni bilo najdeno.
Ne:
ne obstaja.
Nato ugotoviš, da so nekatere informacije predmet obvezne objave.
Zamenjaj orodje.
Preprosti dostop do obvezno objavljenih informacij.
Ne udari močneje.
Bolje spoznaj kamen.

26. Hvala, ded

Ne vem, kdaj sem razumel, da ima tisti dan v kamnolomu nekaj opraviti z vsem tem.
Morda ko sem začel pisati te strani.
Morda ko sem uredil sporočila PEC po vrsti.
Morda ko sem popravil lastno kronologijo.

Morda ko sem opazil, da je odpoved napačni formulaciji okrepila vse drugo.
Morda ko sem napisal »ni bilo najdeno«, namesto da bi izbral bolj obtožujočo besedo.
V nekem trenutku sem to zagledal.
Še vedno sem bil tam.
Otrok v kamnolomu.
Blok pred menoj.
Možje, ki udarjajo.
In moj ded, ki gleda.
Ni iskal več sile.
Iskal je točko.
Morda se je del metode Kraške Švice rodil že takrat.
Dolgo preden je Kraška Švica obstajala.
Dolgo preden sem vedel, kaj je FOIA.
Dolgo preden sem imel PEC.
V kamnolomu v Repnu.
Hvala, ded.

27. Blok ni občina

Toda prav tu se je treba ustaviti.
Kajti vsaka metafora, če jo potisnemo predaleč, postane neresnična.
Blok ni občina.
Blok ni tajnik.
Ni osem zaposlenih.
Nista dve osebi v uradu.
Ni oseba, ki je podpisala zavrnitev.
Uprava ni nekaj, kar je treba razbiti.
Je nekaj, kar mora delovati.
Blok je problem.
In problem spreminja obliko.
Lahko je preširoka zahteva.
Lahko je arhiv, po katerem je težko iskati.
Lahko je zahtevna obveznost.

Lahko je preseljena spletna stran.
Lahko je manjkajoča strokovna usposobljenost.
Lahko je struktura, ki je premajhna, da bi sama nosila vse funkcije, ki so ji naložene.
Lahko je celo prepričanje občana.
Lastna napaka.
Lasten stavek.
Zamisel, ki jo je treba razbiti še pred blokom.

28. Manj osebja

Osem zaposlenih.
Vrnimo se k temu.
Če zelo obsežna zahteva zahteva nesorazmerno količino dela, je lahko problem zahteva.
Če pa običajna funkcija postane težavna zato, ker je razpoložljiva zmogljivost strukturno minimalna, problema ni mogoče v nedogled reševati tako, da se od občana zahteva odpoved.
Obstaja razlika.
Izjemno obremenjujoča zahteva.
Trajno krhka struktura.
Če ti dve stvari zamenjamo, uporabimo odgovor, primeren za posamezen primer, za reševanje sistemskega problema.
In morda je bilo to zdaj pravo vprašanje.
Ne:
kako majhno občino prisiliti, da naredi nekaj, česar ne zmore?
Ampak:
kako preprečiti, da bi majhna občina ostala sama pred nalogami, ki zahtevajo znanja, ki jih realno ne more vseh imeti znotraj lastne strukture?

29. Ne občan proti uslužbencu

Najlažji konflikt za pripovedovanje je:
občan proti občini.
Je tudi najmanj zanimiv.

Kajti uslužbenec, ki mora iskati sto dokumentov, in občan, ki poskuša uveljaviti pravico, sta lahko žrtvi iste stvari.
Slabe organizacije.
Težavnega arhiva.
Sistemov, ki med seboj ne komunicirajo.
Podvojenih obveznosti.
Ločenih platform.
Preveč razdrobljenih pristojnosti.
Postopkov, zasnovanih za velike uprave in uporabljenih tudi za drobcene strukture.
Občan vidi, kako pravica postaja težko uresničljiva.
Uslužbenec vidi, kako se njegovo delo množi.
Če ju postavimo drugega proti drugemu, kamna še nismo razumeli.

30. Tretja pot

Rešitev ne more nujno biti zaposliti na desetine strokovnjakov v vsaki majhni občini.
Prav tako pa ne more biti sprejeti postopnega zmanjševanja dejanske ravni storitev in pravic.
Obstaja še ena možnost.
Deliti zmogljivosti.
Nadobčinska služba za transparentnost, varstvo osebnih podatkov in dostop.
Skupni digitalni arhiv.
Skupni strokovnjaki.
Deželne platforme.
Standardni postopki.
Interoperabilnost.
Podpora pokrajin.
Deželna pomoč.
Avtomatizacija objav.
Dokument, pravilno evidentiran danes, je dokument, ki ga jutri nikomur ne bo treba rekonstruirati.
Dobra transparentnost ne pomeni nujno več dela.

Lahko ga odpravi.

31. Nevidna infrastruktura

V prvem poglavju smo govorili o biotski raznovrstnosti.
Kamen.
Kmetijstvo.
Podjetja.
Financiranje.
Meja.
Evropa.
Dediščina.
Vse vidne stvari.
Potem nas je ta pot pripeljala v nekaj, česar se ne vidi.
Upravna zmogljivost.
Pa vendar brez te zmogljivosti mnoge druge stvari ostanejo zgolj možnosti.
Za pridobitev financiranja potrebuješ nekoga, ki zna prebrati razpis.
Za upravljanje premoženja moraš vedeti, kaj imaš.
Za načrtovanje objekta potrebuješ podatke.
Za gradnjo partnerstva potrebuješ znanja.
Za oceno naložbe potrebuješ proračune in zaključne račune.
Da bi si lahko predstavljal prihodnost, moraš poznati sedanjost.
Uprava je infrastruktura.
Nevidna.
A temeljna.

32. Majhno ozemlje

Kraška Švica se je rodila iz vprašanja.
Kako lahko majhno ozemlje svojo velikost spremeni v prednost?
Morda smo zdaj poznali še en del odgovora.
Ni dovolj biti majhen.
Majhnost je treba organizirati.
Znanja, ki ne morejo biti znotraj ene občine, morajo imeti prostor nekje drugje.
Dežela.

Pokrajina.
Skupne strukture.
Mreže.
Platforme.
Majhno je lahko prožno.
Toda le, če ni prisiljeno v malem ponoviti vsega, kar lahko velika struktura razporedi med desetine uradov.

33. Moč in obrt

Moj ded tistega kamna ni razklal zato, ker bi bil močnejši.
Tako se spominjam.
Razklal ga je zato, ker je poznal obrt.
In morda je prav to razlika med upravljanjem in odzivanjem.
Odzivati se pomeni odgovoriti na problem, ko se pojavi.
Upravljati pomeni zgraditi sistem, v katerem se mnogi problemi sploh ne pojavijo več v isti obliki.
Če so dokumenti urejeni, jih je ceneje iskati.
Če so podatki objavljeni, veliko zahtev sploh ne pride.
Če platforme komunicirajo, ni treba ničesar rekonstruirati.
Če so znanja skupna, noben majhen urad ne rabi postati strokovnjak za vse.
To je uporabljeno znanje.
Ne sila.

34. Ne vedeti

Ko zaključujem ta del zgodbe, veliko odgovorov še vedno ne obstaja.
Ne vem, kaj bo odločil varuh državljanskih pravic.
Ne vem, kako bo zadevo ocenil ANAC.
Ne vem, kakšen bo odgovor na novo zahtevo za preprosti dostop do obvezno objavljenih informacij.
Ne vem, katere pomanjkljivosti iz leta 2025 so bile že odpravljene.
Ne vem, ali so nekateri dokumenti, ki jih nismo uspeli najti, v resnici povsem pravilno objavljeni v rubriki, ki je nismo prepoznali.
Ne vem.

Dolga leta sem mislil, da je »ne vem« slabost.
Danes se mi zdi eden najpomembnejših stavkov te knjige.
Kajti označuje natančno točko, kjer se konča tisto, kar smo preverili.
In začne tisto, kar moramo še spoznati.

35. Kar vem

Nekaj stvari pa vem.
Vem, da je bila prva zahteva zelo obsežna.
Vem, da bi jo bilo mogoče izboljšati.
Vem, da jo je občina zavrnila.
Vem, katere razloge je navedla za zavrnitev.
Vem, da je ponovna presoja to zavrnitev potrdila.
Vem, da je bila 24. septembra ob 10.53 ta odločitev že podpisana.
Vem, da sem istega dne ob 20.11 poslal dopolnitev, ki je zahtevo zožila in pojasnila.
Vem, da mi je bila 25. septembra ob 12.05 odločitev vročena, ko je bila ta dopolnitev upravi že poslana.
Vem, da je bila zadeva nato predložena varuhu državljanskih pravic, ne da bi se trdilo, da bi bil dokument ob 20.11 lahko znan že ob 10.53.
Vem, da obstajajo obveznosti objave, ki so ločene od splošnega dostopa.
Vem, da je uradna preglednica v nekem prejšnjem trenutku ugotovila določene pomanjkljivosti.
Vem, da teh zgodovinskih pomanjkljivosti ne morem samodejno spremeniti v opis sedanjosti.
Vem, da dejstvo, da česa ne najdeš, ne pomeni, da si dokazal, da ne obstaja.
Vem, da ima lahko majhna občina resnične težave z zmogljivostjo.
In vem, da si ti problemi zaslužijo boljšo rešitev kot trajen spopad med tistim, ki sprašuje, in tistim, ki mora odgovoriti.

36. Žila

Morda spoznati problem pomeni prav to.
Ne gledati samo površine.
Poiskati žilo.
Točko, kjer stvari spremenijo naravo.

Obsežna zahteva postane omejena zahteva.
Zavrnitev postane vprašanje nadzora.
Organizacijska težava postane vprašanje upravne zmogljivosti.
Dokument, ki ga ni bilo mogoče najti, postane predmet preverjanja.
Lokalni primer postane institucionalno vprašanje.
Spomin postane metoda.
In blok neha biti zgolj blok.

37. En udarec

Kot otrok sem videl majhnega človeka.
Ogromen blok.
In macolo.
Mislil sem, da je čudež v udarcu.
Ni bil.
Udarec je bil samo zadnja stvar.
Pred njim so bila leta obrti.
Kamen, ki se ga je dotikal.
Kamen, ki ga je poslušal.
Kamen, pri katerem se je zmotil.
Kamen, ki ga je razumel.
Znanje je ta gib pripravilo dolgo preden sem ga jaz videl.
Morda velja enako tudi tukaj.
Na začetku sem mislil, da je problem pridobiti dokumente.
Potem sem moral razumeti, katere dokumente lahko zahtevam.
Kateri bi morali obstajati.
Katerih ni treba ustvariti.
Pri katerih je mogoče prekriti določene podatke.
Kateri so že javni.
Kateri bi morali biti javni.
Katerih preprosto nisem našel.
Kakšno zmogljivost potrebuje uprava, da vse to obvladuje.
Blok ni postal manjši.
Sam sem začel videti njegovo strukturo.
In to je bila na koncu lekcija.

Ista.
Od kamnoloma do spisa.
Od repenskega marmorja do predala PEC.
Ni vedno potrebno večje kladivo.
Včasih je treba vedeti.
Gledati.
Razumeti.
Počakati.
In nato najti pravo točko.
Drugi so poskusili s silo.
Moj ded je poznal kamen.

P. S. Včasih pomislim, da je vse to - sporočila PEC, odstavki, zavrnitve, preglednice, preverjanja - le zapleten način vračanja v tisti kamnolom. K otroku, ki je gledal velike može, kako udarjajo po kamnu, ne da bi ga uspeli odpreti. K dedu, ki ni potreboval moči, temveč je moral znati videti.
Ko delam na dokumentu, ko popravljam stavek, ko odstranim formulacijo, ki ni potrebna, ko priznam svojo napako, znova najdem tisti mir. Isto pozornost. Isto potrpežljivost.
Ne branim projekta. Iščem pravo točko.
In morda v resnici še vedno iščem njega. Natančen gib. Nevidno žilo. Udarec, ki odpre blok, ne da bi ga zlomil.
Kajti nekateri kamni se ne razklenejo s silo. Odpre jih spomin.

BISTVENE OPOMBE IN VIRI

1. Zahteva za splošni dostop do informacij javnega značaja z dne 11. avgusta 2026.
Zahteva se nanaša na gospodarsko, finančno, premoženjsko in programsko dokumentacijo, razdeljeno na devet makropodročij in predvsem na poslovna leta 2020-2025.

2. Odločba o zavrnitvi z dne 11. septembra 2026.
Občina popolno zavrnitev utemeljuje z nesorazmernostjo in obremenitvijo, nedoločnostjo in raziskovalno naravo zahteve, morebitnimi obdelavami, ki jih ni dolžna opraviti, ter vidiki zaupnosti, prekrivanja podatkov in strank z nasprotnim interesom.

3. Zahteva za ponovno presojo z dne 11. septembra 2026.

4. Dopolnitev, pojasnilo in popravek z dne 24. septembra 2026.
Akt popravlja kronologijo, izrecno priznava obsežnost zahteve, odpravlja preostale formulacije, ki bi lahko povzročile raziskovalna iskanja, ter razlikuje med že izdelanimi dokumenti, neobstoječimi dokumenti in podatki, ki bi zahtevali nove obdelave.

5. Potrditev zavrnitve odgovorne osebe za preprečevanje korupcije in transparentnost (RPCT).
Odločba je bila digitalno podpisana 24. septembra 2026 ob 10.53 in nato vročena vlagatelju.

6. Zaporedje dokumentov 24.-25. septembra 2026.
Končna odločba je bila podpisana 24. septembra ob 10.53; dopolnitev je bila poslana pozneje, ob 20.11; odločba je bila vročena 25. septembra ob 12.05. Pritožba varuhu državljanskih pravic ne trdi, da bi bila dopolnitev lahko znana ob podpisu, temveč opozarja na njen pomen za poznejšo presojo, ali so vsebinski razlogi za popolno zavrnitev še vedno obstajali.

7. Pritožba regionalnemu varuhu državljanskih pravic Furlanije - Julijske krajine.

Pritožba priznava tako obsežnost prvotne zahteve kot pomen omejene organizacijske zmogljivosti organa ter predlaga presojo sorazmernosti vztrajanja pri popolnoma odklonilni odločitvi.

8. Preglednica OIV o obveznostih objave.
Pregled, uporabljen kot vir za stanje objav na obravnavani datum.

9. Pregledni list, posodobljen na 25. september 2026.
Uvaja oznake »ugotovljena pomanjkljivost«, »treba preveriti« in »ni bilo najdeno«, s čimer se preprečuje enačenje nezmožnosti najdbe z ugotovljeno opustitvijo objave.

10. Prijava organu ANAC z dne 25. septembra 2026.
Zahteva za preverjanje trenutnega stanja objav brez zahteve po sankcijah in brez predpostavke, da so bile kršitve že ugotovljene.

11. Institucionalno obvestilo z dne 25. septembra 2026.
Pismo o upravni zmogljivosti majhnih občin in dejanskem varstvu pravic, ločeno od spora o zakonitosti posamezne odločbe.

12. Zahteva za preprosti dostop do obvezno objavljenih informacij z dne 26. septembra 2026.
Samostojna zahteva glede podatkov, dokumentov in informacij, za katere velja obvezna objava, z zahtevo po neposredni povezavi do že objavljenega gradiva in po navedbi morebitne neuporabe posameznih obveznosti.

OPOMBA O DRUŽINSKEM SPOMINU

Zgodba o avtorjevem dedu je v tem poglavju povedana v obliki, v kakršni se je ohranila v osebnem spominu in družinskem izročilu.
Sodelovanje v vojni, poti po Afriki in Grčiji, zavrnitev prejetega ukaza, poznejši postopek, deportacija in celotno zaporedje do Dachaua zahtevajo posebno arhivsko raziskavo, preden jih bo mogoče predstaviti kot v celoti dokumentirano zgodovinsko rekonstrukcijo.
Prav tako je spomin na številke, ki jih je ded kazal na roki, naveden izključno kot avtorjev spomin, ne da bi se jim na tej stopnji pripisoval izvor ali kraj, kjer so bile vtetovirane oziroma zapisane.
Ta razlika ne zmanjšuje vrednosti pričevanja.
Na spomin uporablja isto načelo, ki prežema celotno knjigo:
povedati, kar vemo;
ločiti to od tega, česar se spominjamo;
in preveriti tisto, kar je še mogoče preveriti.